

VICTOR HUGO (1802-1885) – Francúzsky prozaik, básnik, dramatik, esejista a politik. Bol synom dôstojníka napoleonskej armády. Po štúdiu na vojenskej škole sa naplno venoval literatúre. Bol členom Francúzskej akadémie, bojoval proti trestu smrti.

Diela: román Bedári, dráma Cromwell, básne Ódy

Vrcholné dielo: CHRÁM MATKY BOŽEJ V PARÍŽI

Vonkajšia kompozícia diela: skladá sa z 2 samostatných kníh s kapitolami. Názvy kapitol predstavujú hlavnú myšlienku kapitoly, nachádza sa v nich meno postavy, jej charakteristická vlastnosť a pod. (napr. názov kapitoly: Kľúč od červenej bráničky, Quasimodova svadba).

V románe je použitý:

- **chronologický kompozičný postup:** hlavnú dejovú líniu tvorí príbeh 4 postáv: Quasimoda (kvazimodo), Frolla, Esmeralda, Phoeba (féba).

- **retrospektívny kompozičný postup:** v odbočeniach sa dozvedáme o predchádzajúcom živote postáv, kým sa ich osudy nepreťali.

Špecifiká diela: okrem debovej línie, je dielo špecifické mnohými **opismi prostredia deja**. Autor opisuje budovy, uličky, katedrálu. Ukážka: „*Dalej na podlhovastých oknách s lomenými oblúkmi sklá tisícorakých fariieb; v širokých východoch zo siene nádherne a jemne vyrezávané dvere; a to všetko, klenby, piliere, steny, rímsy, veraje, dvere, sochy, zhora nadol pokryté nádhernými modrými a zlatými drobnomalbami, ktoré v dobe, keď sa na ne dívame, boli už trochu zájdené a takmer celkom sa strácali pod prachom a pavučinami...*“

Autor využíva **historický prezent:** využíva prítomný čas na vyjadrenie minulých dejov. Chce zvýšiť autenticitu.

Žáner: Historický román – Paríž v 15 storočí

Miesto deja: dej nám pripomína stredoveký Paríž, v jeho uličky a katedrálu Notre Dame v Paríži.

Postavy:

QUASIMODO: sirota, ktorej sa v detstve ujal kňaz Frollo. Narodil sa so znetvorenou chrbticou, neskôr ohluchol. Navonok je odpudivý, ale vo vnútri je vďačný za každý prejav láskavosti. Frollovi bol oddaný do momentu, kým nezistil, že práve on poslal Esmeraldu na smrť. Jeho koniec bol naznačený len nepriamo – nálezom pokrútenej kostry pri ostatkoch Esmeraldy.

FROLLO: kňaz aj vedec. Znepokojujú ho myšlienky na kameň mudrcov. Vynájdenie kníhtlače pokladá za skazu moderných čias. Je presvedčený, že najlepšími knihami sú staroveké stavby. Nesie prvky démonickosti.

ESMERALDA: dievča, ktoré v detstve uniesli Cigáni. Zaľúbi sa do povrchného Phoeba, nespozná, že ju chce len využiť. Myslí si, že zomrel rukou Frolla, a odovzdané ide na smrť. Esmeralda je v centre dejového plánu románu, k jej postave sa viažu všetky podstatné konflikty.

Téma: romantický príbeh krásnej cigánky Esmeraldy a obludného Quasimoda, príbeh dobra a zla, lásky a vášne, spravodlivosti a trápenia.

Idea diela: Kritizovanie nespravodlivosti, či už kvôli fyzickým chybám ľudí. Nekňazské správanie kňazov. Konanie ľudí, ktorí sú ovplyvnení láskou opätovanou, alebo neopätovanou. Dielo sa vyznačuje harmóniou kontrastov medzi Quasimodom a Esmeraldou. Dielo je klasicky romantické. Quasimodo je navonok škaredý, no je schopný konať i veľké činy.

Obsah: V úvode rozprávač v tretej osobe spomína, ako pred niekoľkými rokmi objavil v Chráme Matky Božej v Paríži na stene rukou vyryté grécke slovo „*ananké*“, čo znamená osud. Upútalo ho to natoľko, že o tom napísal knihu. Úvod je datovaný do roku 1831.

Na námestí pred Chrámom Matky Božej sa konali slávnosti bláznov. Tancovala tam aj Esmeralda, krásna a mladá tuláčka. Jej pôvab vzbudil vášeň u kňaza Frolla. Chcel ju získať, preto požiadal svojho zvonára Quasimoda, aby ju uniesol. Esmeraldu zachránil kapitán lukostrelcov Phoebus, ktorému sa tiež páčila. Na schôdze ich prekvapil Frollo a Phoeba dýkou prebodol. Po čine ušiel a vina padla na Esmeraldu. Na smrť odsúdené dievča zachránil Quasimodo a ukryl ju v chrámevej zvonici. Tuláci, s ktorými žila, sa ju rozhodli oslobodiť. V zmätku sa jej zmocnil Frollo, ale keďže sa mu nechcela oddať, dal ju uväzniť do cely, v ktorej bola starena, ktorá nenávidela Cigánov, lebo jej v minulosti ukradli dieťa. Tá v Esmeralde spoznáva svoju unesenú dcéru. Poprave sa prizerali z chrámevej veže aj škodoradostný Frollo a nešťastný Quasimodo. Quasimodo Frolla zhodil z veže a sám umrel v kostnici.... „*Už sme povedali, že Quasimodo zmizol z Chrámu Matky Božej v deň cigánkinej a arcidiakonovej smrti. Odvtedy ho už nikto nevidel, nikto nevedel, čo sa s ním stalo...*“ Esmeraldu po smrti uložili do pivnice. „... našli medzi všetkými tými ohavnými kostlivcami dve kostry, z ktorých jedna čudne objímala druhú. Jedna z nich bola kostra ženy, mala dosiaľ na sebe niekoľko zdrapov šiat z látky kedysi bielej a na krku náhrdelník s hodvábnym vrecúškom, ozdobeným zelenými sklenými korálikami, ktoré bolo otvorené a prázdne. Druhá kostra, ktorá prvú pevne objímala, bola kostra muža. Všimli si, že mal pokrivenú chrbtovú kosť, hlavu zaseknutú medzi lopatkami a jednu nohu kratšiu. Nemala zlomené väzy a bolo

jasné, že nejde o obesenca. Muž, ktorého kostra bola, prišiel sem teda umrieť. Keď ho chceli odtrhnúť od kostry, ktorú objímal, rozpadol sa na prah.

A.

Nepokúsime sa čitateľovi podrobne opísať ten štvorhranný nos, tie podkovové ústa, to maličké ľavé oko, prekryté chlpatou ryšavou obrvou, zatiaľ čo sa pravé oko celkom strácalo pod obrovskou bradavicou; tie neusporiadané zuby, miestami vylámané ako cimburie na pevnosti; tú odutú hľúzavú peru, cez ktorú prevísal jeden zub ako sloní kel; tú rázsochatú bradu a predovšetkým celý ten výraz, čo zo všetkého vyžaroval; tú zmes zlomyseľnosti, údivu a smútku. Kto môže, nech si to všetko dokopy predstaví.

Súhlas bol jednomyseľný, všetci sa hrnuli ku kaplnke. Odtiaľ vífazoslávne viedli šťastného pápeža bláznov. Ale iba teraz vyvrcholilo ich prekvapenie a úžas: úšklabok bol jeho skutočnou tvárou.

Alebo skôr celá jeho osoba bola úšklabkom. Obrovská hlava, na ktorej sa ježili ryšavé vlasy, medzi plecami obrovský hrb, ktorého náprotivník sa črtal aj vpredu; stehná a nohy tak čudne pokrútené, že sa mohli dotýkať iba kolenami, a pri pohľade spredu sa podobali dvom kosákom, dotýkajúcim sa rukoväťami; chodidlá široké, ruky obludné; a pri všetkej tej obludnosti bola v ňom akási hrozná sila, šikovnosť a odvaha: ozaj zvláštna výnimka z večne platného pravidla, podľa ktorého sila tak ako krása vyplývajú z harmónie. Taký bol pápež, ktorého si blázni práve zvolili.

B.

Nik si dosiaľ nevšimol čudného diváka na galérii, kde boli sochy kráľov, priamo nad gotickým oblúkom portálu, a ktorý sa až dosiaľ díval na to všetko s takou chladnokrvnosťou, s krkom takým napätým, s tvárou takou spotvorenou, že nebyť jeho poločerveného a polofialového odevu, bol by ho každý považoval za jednu z tých kamenných oblúkov, ktoré už šesťsto rokov chrlia papuľami vodu z dlhých odkvapových rúk katedrály. Tomuto divákovi neušlo nič z toho, čo sa od poludnia odohrávalo pred portálom chrámu Matky Božej. A hneď od prvej chvíle, keď nikomu ani na um nezišlo, aby si to všimol, priviazal pevne na stĺpik na galérii hrubý uzlovitý povraz, ktorého koniec siahal až dolu na schody. Potom sa zase začal pokojne dívať a občas si pohvizdovať, keď okolo neho preletel nejaký drozd. Odrazu, vo chvíli, keď sa katovi paholci chystali vykonať Charmolouov¹ chladnokrvný rozkaz, preskočil zábradlie galérie, zachytil sa povrazu nohami, kolenami a rukami; potom ho videli, ako sa kľže po priečelí ako dažďová kvapka po obločnej table, ako rýchlo beží k obidvom paholkom ako mačka dolu strechou, ako ich zhodí na zem dvoma údermi obrovských pästí, ako jednou rukou zdvíha Cigánku tak ako dieťa bábiku a ako sa jedným skokom dostane zase do chrámu s dievčinou nad hlavou a volá strašným hlasom: „Azyl!“

To sa odohralo tak rýchlo, že v noci by to všetko mohol človek zazrieť pri jedinom blesku. „Azyl! Azyl!“ opakoval dav a pri potlesku tých desaťtisíc rúk sa Quasimodovo jediné oko rozžiarilo radosťou a pýchou.

Tento otras prebral odsúdenú. Zdvihla viečka, pozrela na Quasimoda, potom ich zase chytró zavrela, akoby sa zdesila svojho záchrancu.

Charmoloue, kati a celý sprievod zostali zarazení. V obvode chrámu Matky Božej bola odsúdená nedotknuteľná. Katedrála bola útočiskom. Na jej prahu sa končila všetka ľudská spravodlivosť.

Na vonkajšej strane zábradlia veže, presne pod miestom, kde sa zastavil kňaz, bol jeden z tých fantasticky vykresaných kamenných chrličov, aké vyčnievajú na gotických budovách; a v jednej priehlbine tohto chrliča dve rozkvitnuté biele fialky, ktoré kýval a ohýbal vetrík, pozdravovali sa ihravo ako živé. Nad vežami, ďaleko, ďaleko na oblohe bolo počuť vtáčie švitorenie.

Ale kňaz nepočul a nevidel nič. Bol jedným z tých, pre ktorých niet ani rána, ani vtáčkov, ani kvetov. V tom obrovskom obzore, ktorý mu poskytoval toľko obrazov, bola jeho pozornosť sústredená na jeden bod.

Quasimodo horel nedočkavosťou opýtať sa ho, čo urobil s Cigánkou; ale arcidiakon akoby v tejto chvíli nebol na tomto svete. Prežíval jednu z tých otrasných chvíľ života, keď človek necíti, že sa mu zosúva zem pod nohami. Stál nehybne, mlčky a oči neprestajne upieral na jedno miesto; a v tomto mlčaní a v tejto nehybnosti bolo čosi také strašné, že plachý zvonár sa pred ním triasol a neodvážil sa s ním stretnúť. Iba sledoval, a to bol tiež určitý spôsob, ako sa opýtať, smer arcidiakonovho pohľadu a takto padol pohľad hluchého nešťastníka na Námestie de Grève.¹

[...]

Odrazu chlap päťou prudko odstrčil rebrík a Quasimodo, ktorý už hodnú chvíľu nedýchal, videl, ako sa na konci povrazu hojda dve siahy² od zeme to nešťastné dieťa s chlapom, ktorý mu sedí na pleciah. Povraz sa niekoľkokrát otočil a Quasimodo videl, ako po celom Cigánkinom tele bežia krčovitú záchvevy. I kňaz nafaľoval krk, vyvaľoval oči, a tak pozoroval tú strašnú skupinu chlapa a dievčiny, pavúka a muchy.

Vo chvíli, keď to bolo najhroznejšie, vybuchol na sinavej tvári kňazovej diabolský smiech, smiech, akým sa môže smiať ten, čo už nie je človekom. Quasimodo nepočul ten smiech, ale ho videl. Zvonár cúvol niekoľko krokov za arcidiakona a odrazu sa na neho zúrivo vrhol, udrel ho svojimi veľkými rukami zozadu a strčil ho do priepasti, nad ktorou sa don³ Claude vykláňal.

Znaky romantizmu v diele:

- vyhrotené city, vášne
- romantická atmosféra: únos, pokus o vraždu
- túžba po nedosiadnuteľnom, nešťastná láska
- jedinečné historické prostredie
- rôznorodosť prostredia (chrám, obydlia, splodiny...)
- kontrastné spracovanie spoločenských vrstiev
- démonickosť postavy (hyperbolizácia)

Úlohy:

- 1) s ktorým znakom romantizmu súvisí až neuveriteľne znetvorený výzor Quasimoda?
- 2) vysvetlite využitie 1. osoby plurálu v podčiarknutom slove textu A
- 3) Aký slohový útvar je použitý v ukážke A?
- 4) Vysvetlite situáciu z ukážky B, ktorá sa spája slovom „azyl“
- 5) Charakterizujte postavy – Frolo a Quasimodo
-
-
- 6) Vysvetlite kontrast postáv.....
- 7) Opíšte vzťah Quasimoda a Esmeraldy
-
-
-
- 8) Kto bol zvolený za pápeža bláznov? A čo to znamenalo?
-
-
- 9) Prečo bol Quasimodo odsúdený na mučenie?
-
-
- 10) Aký súvis má postava Quasimoda so zvonmi v Chráme Matky Božej?
-
-
-
- 11) Prečo bola Esmeralda pokladaná za čarodejnicu?
-
-
-

Quasimodo bol ľahostajný, ani okom nemihol. Nemohol sa vzoprieť, lebo mu to nedovoľovala sila a pevnosť pút, ako sa vtedy vpravilo v úradnom trestnom štýle, čo znamená, že sa mu povrazy, reťaze a remienky asi poriadne zarezávali do mäsa. Ostatne, táto väzenská a galejnícka tradícia ešte nezanikla a starostlivo sa u nás zachovala až dodnes, v národe civilizovanom, jemnom a humánnom, ako železka na rukách (nehovoriac ani o galejách a gilotine).

Quasimodo sa dal viesť, sácať, niesť, vysadiť hore, poviazať a pripútať. Z tváre sa mu nedalo vyčítať nič, iba ak údiv divocha alebo hlupáka. Vedelo sa, že je hluchý, teraz by človek povedal, že je i slepý.

Zrazili ho na kolená na okrúhlu dosku: nebránil sa. Vyzliekli mu kabátec i košeľu až do pásu: dal sa vyzliecť. Omotali ho novou sústavou remeňov a ozubených praciek: dal sa sputnať a pozväzovať. Iba občas hrmotne zafučal ako teľa, ktorého hlava visí a kýva sa nad okrajom mäsiarskej káry.

„Mamfas!“ povedal Jehan Frolo z Mlyna svojmu priateľovi Robinovi Výražkovi (lebo obidvaja študenti šli, prirodzene za odsúdencom). „Nechápe ani len toľko ako chrúst zavretý v škatuli!“

Šialený smiech sa ozval v dave, keď sa objavil holý Quasimodov hrb, jeho ťavie prsia, jeho svalnaté a chlpaté plecia. Za všeobecnej veselosti vystúpil na plošinu úradský, muž nízkej postavy a hrubej tváre, a postavil sa k odsúdencom. Jeho meno rýchlo prešlo davom. Bol to majster Pierrat Torterue, prísažný učiteľ Châteletu.

Najprv postavil do jedného rohu praniera čierne presýpacie hodiny, ktorých horná nádobka bola naplnená červeným pieskom, čo sa presýpal do spodnej nádržky. Potom si vyzliekol kabátec a diváci videli, ako sa mu v pravej ruke objavil tenký korbáč, spletený z dlhých bielych a uzlovitých remienkov s kovovými háčikmi na konci. Ľavou rukou si nedbanlivo vyhrnul košeľu na pravom ramene až pod pazuchu.

148

A tu vykrikoval Jehan Frolo, dvíhajúc plavú kučeravú hlavu nad dav (kvôli tomu sa vytrepal Robinovi Výražkovi na pleciah): „Ráďte sa pozrieť, páni, dámy! Raz a navždy budú bičovať majstra Quasimoda, zvonára môjho brata, pána arcidiakona z Josas, ten nepodarený model orientálnej architektúry, ktorý má chrbát ako kupolu a nohy ako pokrútené stĺpy!“

Dav sa rozosmial, najmä deti a dievčatá.

Mučiteľ dupol nohou. Koleso sa začalo krútiť. Spútaný Quasimodo sa zaknúsil. Ohromenie, ktoré sa mu odrazu objavilo na obľudnej tvári, iba zdvojnásobilo výbuchy smiechu navôkol.

Odrazu, vo chvíli, keď krútiace sa koleso ukázalo majstrovi Pieratovi hrbatý Quasimodov chrbát, zdvihol majster Pierat ruku, jemné remienky ostro zasvišťali vzduchom ako kľbko zmiži a zúrivo dopadli na úbožiakove plecia.

Quasimodo sa strhol, akoby sa bol náhle zobudil. Začínal chápať. Skrútil sa v putách; prekvapenie a prudká bolesť mu skrivilo svaly na tvári, ale ani nezastonal. Iba vyvrátil hlavu dozadu, potom doprava a doľava klátivo ako býk, ktorého pichol komár do boku.

Po prvom údere nasledoval druhý, tretí a potom ďalší a ďalší a tak ďalej. Koleso sa ustavične krútilo a údery pršali. Odrazu vystrekla krv a tisícimi jarčekomí stekala po hrbáčovom čiernom chrbte a pleciach. Tenké remienky, čo pri každom otočení svišťavo rozčesli vzduch, rozstriedali ju v kvapkách po dave.

Quasimodo akoby zase bol upadol do ľahostajnosti. Sprvoti sa pokúsil tajne a bez veľkej námahy roztrhnúť putá. Bolo vidieť, ako sa mu zablysko oko, ako mu svaly nabehli, údy sa zovreli a ako sa remene a retiazky napáli. Vyvinul obrovské, zázračné a zúfale úsilie; ale staré mučičlá parížskeho hajtmánstva vydržali. Zaprašali, a to bolo všetko. Quasimodo klesol vyčerpaný. Hrôza v jeho tvári ustúpila výrazu trpkého a hlbokého bezmocnosti. Zavrel svoje jediné oko, sklonil hlavu na prsia a tváril sa ako mŕtvy.

Od tej chvíle sa už ani nepohol. Nič ho nedonútilo k pohybu, ani krv, ktorá neprestajne tiekla, ani údery, ktoré boli čoraz zúrivejšie, ani hnev mučiteľa, ktorý sa mučením rozohňoval a opájal, ani svišťanie strašných remienkov, ostrejších a svišťavejších ako krídla moskytov.

Konečne súdny vykonávateľ zo Châteletu, ktorý od začiatku pranierovania stál na rebriku a dozeral na mučenie, v čiernom odeve a na čiernom koni, ukázal ebenovou paličkou na presýpacie hodiny. Mučiteľ prestal, koleso sa zastavilo. Quasimodovo oko sa pomaly otvorilo.

Bičovanie sa skončilo. Dvaja paholci prísažného mučiteľa umyli krvácajúci chrbát odsúdenca, natreli ho akousi masťou, ktorá hneď stiahla rany, a hodili mu na chrbát akúsi žltú zásteru podobnú ornátu¹. Medzitým Pierre Torterue otrepával červené, krvou nasiaknuté remienky o dlažbu.